

Konkluzje i rekomendacje

Conclusions and recommendations

Mariola Pytlak

Akademia Nauk Stosowanych im. Haliny Konopackiej w Pruszkowie

Położenie Grodziska Mazowieckiego stawia przed samorządem wyzwanie jak utrzymać dotychczasowy poziom rozwoju i efektywnie wykorzystać szanse wynikające z rozwoju metropolii. Zarówno miasto, jak i gmina wiejska zwiększyły potencjał demograficzny, przy czym przyrost rzeczywisty był zróżnicowany w czasie i zniwelowane zostały duże różnice występujące między ludnością miejską a wiejską w zakresie wykształcenia i źródeł utrzymania.

Do wzrostu liczby mieszkańców w dużym stopniu przyczyniło się położenie gminy w strefie podmiejskiej Warszawy. Władze samorządowe doskonale wykorzystywały atrakcyjność lokalizacyjną (bliskość Warszawy i położenie komunikacyjne, również wobec planowanych ciągów infrastruktury), stwarzając korzystny klimat dla inwestycji zagranicznych, ale też wspierając rozwój przedsiębiorczości rodzimej, co jest szczególnie ważne dla budowania współczesnej struktury nowoczesnego miasta. Jest to pożądaný kierunek zmian, także mając na uwadze istniejącą w Grodzisku Mazowieckim nadreprezentatywność firm transportowych i magazynowych, wynikającą m.in. z położenia i skomunikowania gminy.

Badania wskazują na korzystny scenariusz dalszego rozwoju gminy Grodzisk Mazowiecki, tym bardziej że obserwuje się stałe podnoszenie atrakcyjności gminy, jeśli chodzi o wybór miejsca zamieszkania w strefie podmiejskiej obszaru metropolitalnego miasta stołecznego Warszawy. Zjawiska demograficzne zachodzące w obszarze metropolitalnym wyraźnie dowodzą, że deglomeracja może prowadzić do dalszego przenoszenia się mieszkańców do gmin i powiatów sąsiednich. To rozwiązanie może mieć również określone skutki gospodarcze i podatkowe, co nie pozostanie bez wpływu również na dochody budżetowe gminy Grodzisk Mazowiecki. Pewnym zagrożeniem dla przyszłych dochodów budżetowych gminy Grodzisk Mazowiecki ujętych w prognozie w kategoriach nominalnych może być inflacyjna zmiana cen. Nie jest bez znaczenia, jakie kategorie wydatków będą finansowane w ramach budżetów okresów przyszłych.

Potencjał rozwojowy gminy opiera się na dwóch istotnych czynnikach, tj. napływie nowych mieszkańców oraz rozwoju funkcji gospodarczych przez rozszerzenie działalności przedsiębiorstw obecnie funkcjonujących oraz lokalizację nowych podmiotów gospodarczych. Z uwagi na wyraźnie korzystne położenie wciąż jeszcze dostępnych terenów, a także na rozpoznawalność gminy Grodzisk Mazowiecki jako korzystnego miejsca lokalizacji inwestycji, główną zachętą do lokowania inwestycji niezmiennie pozostaje czynnik samej lokalizacji. Dalsze scenariusze rozwoju gminy Grodzisk Mazowiecki mogą także wiązać się z pojawieniem barier rozwojowych, których rozpoznanie jest chwili obecnej utrudnione. Dlatego też przyszły rozwój gminy powinien uwzględniać ryzyko wystąpienia ograniczeń oraz zróżnicowanych trudności, które mogą przełożyć się na spowolnienie tempa realizacji inwestycji publicznych, ograniczenie inwestycji prywatnych lub też spowolnienie zainteresowania obszarem gminy Grodzisk Mazowiecki, na zasadzie konkurencji terytorialnej.

Właściwie zaprojektowane działania, zaangażowanie samorządu oraz społeczności lokalnej mogą stanowić podstawę do stworzenia na terenie gminy przestrzeni, które będą sprzyjać integracji, rekreacji i rozwojowi. Inwestując w nowe funkcje, takie jak tereny zielone czy przestrzenie coworkingowe, podnoszony jest standard życia mieszkańców oraz warunki przyciągające nowych mieszkańców i inwestycje. W gminie Grodzisk Mazowiecki niedostateczne jest rozumienie długofalowego zarządzania projektami. Zmiany w przestrzeni miejskiej powinny być przemyślane i planowane tak, aby odpowiadały nie tylko bieżącym potrzebom, ale także przyszłym wyzwaniom. W kontekście finansowym, należy zwrócić uwagę na rosnące zadłużenie gminy, dlatego władze samorządowe powinny zwrócić szczególną uwagę na efektywność realizowanych inwestycji, opierając się nie tylko na doraźnych korzyściach, ale uwzględniając również długookresowe koszty.

W nowoczesnych samorządach, władze lokalne muszą zdobyć umiejętność budowania oraz kreowania gminy w warunkach zrównoważonego rozwoju oraz globalizacji. Rozpoczęty w 1990 roku proces budowy lidarskiego samorządu gminy Grodzisk Mazowiecki, powinien w dalszym zarządzaniu miastem i gminą, uwzględniać zasady miasta zrównoważonego, ewolucji stylu życia mieszkańców i wzrostu potrzeb związanych z ochroną środowiska czy zmianami klimatu. Gmina Grodzisk Mazowiecki dąży w swoich działaniach do budowy komfortowego miasta przyszłości, miejsca nowoczesnego i dostosowanego do zmieniającej się globalnej rzeczywistości. Samorząd staje jednak przed licznymi wyzwaniami rozwojowymi polityki klimatycznej UE.

Propozycje dalszych działań i kierunków rozwoju dla gminy Grodzisk Mazowiecki pokazują konieczność wdrażania lokalnych planów ochrony klimatu zawierających konkretne cele redukcji emisji i ścieżki ich osiągnięcia, aktualizację planów zagospodarowania przestrzennego wspierających zrównoważony rozwój urbanistyczny, redukcję emisji oraz lepsze zarządzanie energią. Coraz większym wyzwaniem dla gminy jest gospodarowanie zasobami wodnymi i ochrona różnorodności biologicznej minimalizująca negatywny wpływ zmian klimatu na siedliska i gatunki flory i fauny. Transformacja energetyczna wymusza będzie inwestycje w odnawialne źródła energii i efektywność energetyczną oraz modernizację infrastruktury ciepłowniczej i energetycznej budynków użyteczności publicznej. Również transport i mobilność ukierunkowane powinny zostać na rozwój niskoemisyjnych form transportu publicznego oraz promowanie zrównoważonych metod transportu (rowery czy car-sharing). Miasto – jako lokomotywa rozwoju lokalnego – ma szansę na wdrożenie koncepcji *smart city*. Nie ma jednak miejsca na bezrefleksyjne wdrażanie rozwiązań, które z sukcesem zostały wykorzystane w większych miastach lub brak aktywnego zaangażowania wierzchołka strategicznego. Wydaje się, że tylko w ten sposób, w długim okresie można poprawić szeroko rozumianą jakość życia mieszkańców Grodziska Mazowieckiego, przyspieszyć wzrost gospodarczy oraz poprawić zdolności do rozwiązywania problemów związanych z jego efektywnym zarządzaniem.

Autorzy monografii doszli do następujących konkluzji:

1. Relacje między gminami w bliskim sąsiedztwie prowadzić mogą do wykorzystania efektu skali i obniżenia kosztów działania. Nie mniej ważne niż związki zawierane przez władze samorządowe są związki mieszkańców z gminą, regionem czy metropolią. Położenie Grodziska Mazowieckiego stawia przed samorządem wyzwanie jak utrzymać dotychczasowy poziom rozwoju i efektywnie wykorzystać szanse wynikające z rozwoju metropolii. Silne i trwałe związki potwierdza skala i kierunki migracji (E. Sowa).
2. Gmina Grodzisk Mazowiecki jest prężnie rozwijającym się ośrodkiem znajdującym się w strefie metropolitalnej miasta stołecznego Warszawy z licznymi powiązaniem funkcjonalnymi z miastem, jak również jest jednostką która posiada ogromne możliwości o charakterze autonomicznym kreowania własnego rozwoju. Składa się na to potencjał gospodarczy gminy Grodzisk Mazowiecki oraz powiązania gospodarcze i społeczne w obrębie gminy, a także w szerszych relacjach o charakterze powiatowym oraz regionalnym (K. Jarosiński).

3. Gminę Grodzisk Mazowiecki cechuje wyróżniający się poziom aktywności inwestycyjnej. Podjęty został szeroki zakres projektów inwestycyjnych, ukierunkowanych na zwiększanie dostępności do usług publicznych realizowanych poprzez obiekty infrastruktury społecznej oraz technicznej. Gmina Grodzisk Mazowiecki w wymiarze wieloletnim zbudowała realne warunki kształtujące wysoką atrakcyjność jako miejsca życia i prowadzenia działalności gospodarczej w przyszłości (B. Opałka).
4. Rewersem przedsiębiorczości i innowacyjności jest zmiana, a przedsiębiorczość nieodłącznie do niej prowadzi implikując zmiany gospodarcze i społeczno-kulturowe w tkance miasta. Zmiana jest pożądaną siłą dynamizującą potencjał miasta, a jej kształt powinien podlegać strategicznej i bieżącej weryfikacji w interesie mieszkańców, przedsiębiorców oraz pozostałych użytkowników miasta, tak aby uwzględnić ich oczekiwania, wykorzystywać pojawiające się szanse oraz przeciwdziałać zagrożeniom (A. Rutkowsk-Gurak).
5. W demografii występuje typ powiązań łańcuchowych. Pewne wydarzenia w przeszłości rzutują na ich przebieg w latach następnych. I co interesujące to co działo się ogółem w kraju, znajdowało odbicie w skali lokalnej. Zarówno miasto, jak i gmina wiejska zwiększyły w okresie badanym 1946-2023 potencjał demograficzny. Przyrost rzeczywisty był zróżnicowany w czasie (W. Rakowski).
6. Kultura odgrywa kluczową rolę w rozwoju lokalnym, wpływając na wiele aspektów życia społecznego, gospodarczego i przestrzennego. Kultura buduje tożsamość lokalnych społeczności oraz wzmacnia zaangażowanie mieszkańców, przyczynia się do rozwoju gospodarczego: gmina zyskuje na atrakcyjności. Należy jednakże pamiętać, że rozwój zaplecza kulturalnego i osiągnięcie wskazanych korzyści wymaga zapewnienia odpowiedniego zaplecza finansowego – nie tylko w zakresie finansowania oferty, ale również utrzymania stworzonej bazy kadrowo-infrastrukturalnej. Stanowi to istotne wyzwanie dla władz samorządowych w przyszłości (A. Okurowski).
7. Konkurencyjność gminy Grodzisk Mazowiecki jest wprost proporcjonalna do rosnącej liczby mieszkańców oraz coraz większego zapotrzebowania na wszystkie usługi publiczne i komercyjne, łańcuchy dostaw, dbałość o wodę, czyste powietrze oraz inne dobra naturalne regionu. Za wzrostem ludności idzie szybszy wzrost gospodarczy gminy oraz skuteczne inwestycje liniowe i kubaturowe (K. Klimaszewska).

8. Adekwatny rozwój i odpowiednia polityka transportowa (z uwzględnieniem jej „zielonych aspektów logistycznych”) oraz odpowiedni stan środowiska naturalnego w tym regionie, będzie powodował zarówno duże zainteresowanie inwestorów tymi terenami, jak również napływ nowych mieszkańców, którzy zechcą zamieszkać na tych terenach (W. Izdebski, J. Skudlarski).
9. Podejmując działania, władze Grodziska Mazowieckiego muszą mieć na uwadze perspektywę długofalową. Zmiany w przestrzeni miejskiej powinny być przemyślane i planowane tak, aby odpowiadały nie tylko bieżącym potrzebom, ale także przyszłym wyzwaniom. Dlatego istotne jest, aby – tak jak w przeszłości – prowadzony był otwarty dialog z mieszkańcami oraz ekspertami. Warto zastanowić się, czy obecne działania są zgodne z potrzebami mieszkańców oraz czy rzeczywiście przyczyniają się do poprawy jakości życia w Grodzisku. W przeciwnym razie, kolejne projekty mogą jedynie powiększać deficyt budżetowy (M. Pytlak).
10. Samorzady stoją obecnie przed licznymi wyzwaniami rozwojowymi w dobie realizacji polityki klimatycznej UE. Skuteczne rozwiązanie tych wyzwań wymagać będzie ścisłej współpracy pomiędzy samorządem, rządem centralnym oraz społeczeństwem/mieszkańcami, a także efektywnego wykorzystania dostępnych instrumentów wsparcia. Osiągnięcie ambitnych celów w zakresie polityki klimatycznej UE i adaptacji do zmian nie będzie możliwe bez aktywnego udziału mieszkańców i społeczności lokalnych (A. Pawłowska).
11. Wdrożenie koncepcji *smart city* do strategii miasta jest jednym z głównych kierunków rozwoju obieranych przez współczesne aglomeracje. Ten trend jest dostrzegalny również coraz częściej wśród mniejszych miast. Należy jednak pamiętać, że istnieją liczne niebezpieczeństwa, na które są narażone małe ośrodki miejskie podczas wdrażania koncepcji inteligentnego miasta np. zjawisko mód w zarządzaniu miastem (bezrefleksyjne wdrożenie rozwiązań, które z sukcesem zostały wykorzystane w większych miastach) lub brak aktywnego zaangażowania wierzchołka strategicznego we wdrażanie koncepcji (A. Piątkowski).

Analizując zmiany w przestrzeni społeczno-gospodarczej i przestrzennej gminy Grodzisk Mazowiecki na przestrzeni ostatnich 30 lat, dostrzec można jak w soczewce, w jaki sposób wcześniejsze decyzje, inwestycje i działania mieszkańców wpłynęły na dzisiejsze możliwości.

To przeszłość gminy decyduje o jej obecnym potencjale — infrastrukturze i relacjach społecznych. Gmina, która przez lata inwestowała w edukację, kulturę i rozwój przedsiębiorczości, dziś może czerpać z tych osiągnięć. Wspólne działania poprzednich pokoleń owocują silnymi podstawami dla dalszego rozwoju. Dobre praktyki z przeszłości stają się inspiracją do działania na rzecz lepszej przyszłości. Przez refleksję nad historią oraz mądre wykorzystanie zgromadzonych doświadczeń, kolejne władze samorządowe mogą budować przyszłość pełną możliwości. Miasto i gmina mają ogromny potencjał, a jego siła tkwi w tym, jak umiejętnie wykorzystane zostanie to, co zostało osiągnięte w przeszłości.

Bibliografia

© Akademia Nauk Stosowanych im. Haliny Konopackiej w Pruszkowie,
wydawnictwo@ans.pruszkow.pl

ISSN 2957-1359

Adres autora: m.pytlak@onet.pl